

Dudás Zoltán¹

NAGY BEFOGADÓKÉPESSÉGŰ, POLGÁRI RENDELTETÉSŰ TÁBOROK BERENDEZÉSÉNEK ELVI KÉRDÉSEI PRINCIPLES OF THE INSTALLATION OF LARGE CAPACITY CIVIL CAMPS

Napjaink történései alátámasztják, hogy egyre inkább számolni kell azon újfajta kihívásokkal, amelyek erőteljes (várt vagy nem várt) népességmozgással járnak. Ennek következtében egy természeti, illetve egy civilizációs katasztrófa vagy egy tömegrendezvény okán az érintetteket, rövidebb-hosszabb ideig el kell szállásolni. Ellátásukhoz, elszállásolásukhoz valamilyen tábor kialakítása, üzemeltetése szükséges, melynek létesítése során irányadó a meglévő polgári és katonai táborokkal kapcsolatos tapasztalatok áttekintése. A cikk számba veszi, hogy egy tábor létesítése és fenntartása során milyen összetevőket kell figyelembe venni (földrajzi viszonyok, elszállásolandók száma, etnikai összetétele, az ellátás időtartama, minőség és költség vonzatok, biztonság, táborszervezés) amelyek együttesen határozzák meg a feladat elvi kérdéseit.

Kulcsszavak: menekülttábor, biztonság, költséghatékonyság, ideiglenes-, átmeneti-, és állandó tábor

Recent events confirm that we have to face new challenges that amount to (expected or unexpected) massive migration. As a consequence of a natural, civilisational catastrophe or a mass outing, affected people need shorter or longer term shelter. For their accommodation some kind of camp has to be established and maintained. Surveying experiences of existing civil and military camps is vital for setting up these institutions. This article musters the components that have to be taken into consideration at the establishment of a camp: geographical features, number of people to be accommodated, ethnic composition, duration of the boarding, quality and cost, safety, environmental effects, etc. These aspects together determine the principles of the task.

Key Words: refugee camp, security, cost-effectiveness, provisional-, temporary-, and permanent camp

Bevezetés – Kihívások

A természeti katasztrófák, a Közel-keleten fennálló polgárháborús környezet, az afrikai országok irányából, gazdasági okokból a jobb megélhetés reményében meginduló embertömegek hatására egyre sűrűbben szembesülünk olyan feladattal, melynek célja nagy befogadóképességű, polgári rendeltetésű táborok létesítése. A Nemzeti Közszerződés Egyetem felismerve az idők jeleit Intézményi Fejlesztési Tervében [1] kiemelt figyelmet fordít a migráció kutatására: „A migrációhazánk és Európa jövőjét alapvetően átformáló jelenséggé vált napjainkra. A migrációs kutatásokban az NKE-nek hazai és nemzetközi viszonylatban is tudásközponttá kell válnia. Az Egyetem karai és intézetei több dimenzióban

¹NKE Katonai Műszaki Doktori Iskola, doktorandusz E-mail: zdudas@jak.ppke.hu
ORCID: 0000-0003-0346-3206

oktatják és kutatják a migrációt, a kutatásokat az Egyetem stratégiai fejlesztési területeként össze kell hangolni.”²

A migrációs okokon túlmenően a nagy tömegeket megmozgató rendezvények (több napos fesztiválok, koncertek, egyházi események), továbbá a katasztrófa- és polgári védelem elszállásolási feladatai is nagy kihívást jelentenek a szervezők részére. Az időben behatárolt népességkoncentráció kezelésének tudományos megközelítése, a helyes és szervezett feladatellátás érdekében megkerülhetetlen. A kutatás során kiemelt cél a nagy tömegek befogadására alkalmas katonai táborok kialakítása során szerzett tapasztalatok feldolgozása és azok polgári megfeleltetésének vizsgálata. Az egyre inkább kritériummá váló biztonság megteremtése és megtartása szintén fontos szempont egy polgári tábor esetében.

A kutatás során mind a hazai, mind a nemzetközi irodalom tanulmányozására és feldolgozására sor kerül, ugyanakkor az elméleti tudás megszerzésén túl fontos gyakorlati tapasztalatok szerzése is, ezért felkerestem olyan szervezeteket és intézményeket, amelyek tapasztalattal és gyakorlattal rendelkeznek a témában. Nem csupán a szervezőkkel, döntéshozókkal egyeztettem, hanem a szálláshelyeken, a táborokban lehetőség volt az ott élőkkel anonim módon beszélgetni, meglátásaikat megkérdezni.

A kutatás előrehaladtával külön kutatási részterületek kerültek meghatározásra, amelyek egymással szoros összefüggésben állnak. A terjedelmi korlátok okán, jelen cikkben a kutatás elvi kérdéseinek azon területei kerülnek bemutatásra, amelyek tanulmányozására és feldolgozására már sor került. A legutolsó alfejezetben azok a részterületek kerülnek bemutatásra, amelyek még kidolgozásra várnak.

2014-ben a világon 13,9 millió ember élt menekültként és 59,5 millió volt kénytelen elhagyni otthonát,³ 2015-ben már 21,3 millió ember élt menekültként és 65,3 millió hagyta el otthonát⁴ [2]. A cikk megírásának időpontjában még pontos adatok nincsenek a menekültek és az otthonukat elhagyni kényszerültek 2016-os számáról, de az Egyesült Nemzetek Menekültügyi Főbiztosságának becslései alapján a korábbi számok tovább növekedtek.

Annak ellenére, hogy erőteljesen változó világban élünk, az előttünk álló egy-két év, vagy akár egy évtized előre prognosztizálható [3]. A közel-keleti, a mediterrán világ és az afrikai kontinensen lezajló változások számos kihívásnak teszik ki az európai országokat. A népesedés oldaláról közelítve, amíg az európai országokban a lakosságnövekedés a XX. század folyamán 20%-os volt, addig a Közel-keleten vagy Afrikában 900%-os⁵ [4]. A klíma és az éghajlati változások, a Közel-keleten dúló polgárháborúk, továbbá az Afrika felől a jobb megélhetés reményében meginduló embertömegek kihívást és feladatot jelentenek az Európai Unió és egyben Magyarország számára is. A menekültek elhelyezése kapcsán két egymással versengő teória látott napvilágot. Az egyik a városokban integrált módon történő elhelyezést tartja megoldásnak: ezekre példa a libanoni, a németországi vagy észak-olaszországi

² Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Intézményfejlesztési Terv 2015-2020, Kutatási prioritások meghatározása XIX. pont p.29.

³ UNHCR Global Trends – Forced displacement 2014 <http://www.unhcr.org/statistics/country/556725e69/unhcr-global-trends-2014.html> Letöltés ideje: 2016. szeptember 18.

⁴ UNHCR <http://www.unhcr.org/figures-at-a-glance.html> Letöltés ideje: 2016. szeptember 18.

⁵ Maróth Miklós, MTA elnöke <https://www.youtube.com/watch?v=N05zdOVJD2w> Letöltés ideje: 2016. szeptember 18.

elhelyezési sztenderd; a másik megközelítés teljesen különálló táborokban gondolkodik: amilyenek a törökországi, a görögországi, a jordániai, vagy éppenséggel a franciaországi táborok.

Elhúzódó krízis esetén, a polgári személyek elhelyezését olyan területen indokolt megvalósítani, ahol mindennapi életük rendezésének körülményei optimálisak. A jelen állapotokat vizsgálva nem csak az Európai Unió területén indokolt átmeneti vagy állandó táborokban gondolkodni, mint a görögországi vagy olaszországi Hot-spotok [5], hanem akár a Közel-Keleten is az ISIS, vagy a radikális iszlám által nem befolyásolt városok szomszédságában [6]. Megoldásokat nem csak a migráció végpontjaiban tudunk keresni, hanem a szolidaritás elvén túlmutatva, a szubszidiaritás elvére alapozva, a probléma okához minél közelebbi alkalmas helyen.

1. A katonai táborokkal kapcsolatos elhelyezési tapasztalatok

Amikor rövid határidőn belül szükséges tömegeknek elhelyezést és ellátást biztosítani, evidenciaként jelentkezik, hogy a legnagyobb segítséget a katonai táborok létesítésével és működtetésével kapcsolatos ismeretek, tapasztalatok és eljárások adhatják [7]. Természetesen a katonai táborok berendezésével kapcsolatos ismeretek feldolgozása során vizsgálni szükséges, hogy e tapasztalatok miként kamatoztathatóak polgári létesítmények létesítése és működtetése során.

A katonai táborok kialakítása statikussá vált, a polgári lakosság esetében alkalmazott táborok felépítménye, vagy annak infrastruktúrája sokkal inkább hasonlít a több évszázaddal korábbi katonai táborok elrendezéséhez és felépítéséhez. Az elmúlt több mint félévszázad során a nagy tömegeket elszállásoló katonai táborok, felépítményeik kialakítása, azok elrendezése a hadászati taktikák és operatív cselekmények változásával együtt mozgott. Míg korábbiakban nagy jelentőséggel bírtak a nagy humán erőt mozgósító katonai cselekmények, addig napjainkban a technikai és hadászati eszközök sok esetben átveszik az elsődleges szerepet a katonai beavatkozások területén, így a katonai táborok kialakítását meghatározó tényezők vizsgálata történelmi távlatokban is indokolt. Mivel a katonai táborok struktúrája, elrendezése alapul szolgálhat egy jól szervezett és biztonságos tábor létesítéséhez, így indokolt olyan szakemberek bevonása a tervezésbe, kivitelezésbe, akik katonai táborok kialakításával foglalkoztak. A NATO számos nem háborús katonai műveletben vesz részt, melyet saját küldetéseként tart számon és propagál, ezek között kiemelt fontossággal bírnak a humanitárius műveletek: „*A humanitárius műveletet úgy határozhatjuk meg, mint egy olyan tevékenységet, amely az emberi szenvedés megszüntetésére irányul, különösen olyan körülmények között, ahol a területen felelős hatóságok nem képesek vagy nem akarnak megfelelő támogatást nyújtani a lakosságnak. Ilyen műveletek lehetnek például földrengés, árvíz, éhínség és radioaktív, biológiai vagy kémiai fertőzésre történő reagálás. (...) Ezen műveletek lehetnek háború, politikai, vallási illetve etnikai üldöztetés következményei.*”⁶ [8]

⁶Allied Joint Doctrine for non-article 5 Crisis Response Operations AJP-3.4 (A) 28. p.
[www.kam.lt/download/14142/ajp-3.4\(a\)%20rd1.pdf](http://www.kam.lt/download/14142/ajp-3.4(a)%20rd1.pdf) Letöltés ideje: 2016. szeptember 5.

A katonai tapasztalatok polgári környezetben történő felhasználása során figyelembe kell venni a két különböző táborlétesítésének és fenntartásának sajátosságait. A katonai tapasztalatok átültetése okán vizsgálni szükséges a katonai táborok elhelyezésének, kialakításának szempontjait, hogy a legfontosabbat említsük, a katonai táborok területén több övezetet [9] különböztetünk meg:

- parancsnoki övezet;
- szállás övezet;
- szociális övezet;
- technikai övezet;
- raktári övezet;
- sport és kiképzési övezet.

A polgári táborok esetében az egyes övezetek elnevezései változhatnak, de a telepítés sztenderdjei, illetve az egyes övezetek funkciói nem, így a katonai tapasztalatok eredményesen alkalmazhatóak. A polgári rendeltetésű ideiglenes és átmeneti táborok a fentebb felsorolt övezetek közül a következőkkel rendelkeznek: központi (irányítási) övezet és szállás övezet. Az átmeneti táborok esetében a központi övezet egyben átveszi a többi övezet funkcióit, így ezen a központi helyen találunk raktározásra, oktatásra, sportolásra kijelölt helyiségeket, sátrakat, úgy hogy ott az egyes övezetekhez kapcsolódó ellátások valamilyen formában kiszolgálásra kerülnek. A szállás övezetnek meg kell felelnie a pihenés, a tisztálkodás és az étkezés (étkeztetés) kritériumainak.

A polgári rendeltetésű állandó táborok egyrészt nagyobb kapacitással, másrészt sokkal szélesebb ellátási profillal rendelkeznek, az övezetek a következőképpen alakulnak:

- központi övezet;
- szállás övezet;
- oktatási, kulturális és sport övezet;
- raktári övezet.

Mindig az adott helyzet függvénye, hogy az elhelyezés tekintetében milyen tábor létesítésére mutatkozik igény. A tábor létesítésében döntő tényező az elhelyezés időintervallumát figyelembe véve, hogy ideiglenes, átmeneti vagy állandó tábort létesítsenek, amelyet a kialakításban résztvevő szakszemélyzet határoz meg. Az irányítást biztosító központi és az elhelyezést nyújtó szállás övezet olyan meghatározó pontok egy-egy tábor létesítése során, melyek a katonai táborok kialakításában gyökereznek, a további övezetek létesítése szintén katonai tapasztalatokra támaszkodik.

A nagyömegek befogadására alkalmas táborok telepítése során kiemelt figyelmet kell fordítani a helyszín földrajzi jellemzőinek a felderítésére. Indokolt valamennyi rendelkezésre álló információforrást, adatot, tényt felkutatni, mely a terület éghajlati és domborzati sajátosságait kellőképpen bemutatja a tervezők részére. A terepviszonyok, az uralkodó széljárás, a vízkészletek elérhetősége, az élelmezés megoldására (szállításra) fordított idő, az energiafelhasználás minimalizálása, a tábor fenntartásához szükséges energia utánpótlás elérhetősége mind olyan tényezők, melyek nagyban befolyásolják a tábor működését és hatékony fenntarthatóságát.

Egy-egy település kialakulásának folyamata hosszú időt vesz igénybe. Évszázadok, évezredek álltak rendelkezésre, hogy egy adott település megtalálja az ideális helyét a környezetében. A csomópontok elhelyezkedése, az utak vonalvezetése, a vízkészletek felhasználásának módja hosszú idő alatt alakul ki, úgy hogy a közösség nagymértékben kiaknázta az éghajlati és domborzati sajátosságokat, mind a lakhatást, mind a létfenntartást tekintve. A generációk közös, évszázados tapasztalata érlelte ki és mutatta meg egy-egy közösség részére, hogy mely terület alkalmas gazdálkodásra, mely lakóhely létesítésére, mely pedig egyáltalán nem hasznosítható [10]. A nagytömegek befogadására alkalmas táborok telepítése során nem áll rendelkezésre olyan nagy ívű és átfogó tapasztalat halmaz, mint ami egy hasonló nagyságú és lélekszámú település kialakulása során felhalmozódik, ezért a tábor és annak létesítményei elhelyezését megelőzően körültekintően szükséges a terület éghajlati és domborzati adatait összegyűjteni, értékelni és a tervezésnél felhasználni. Egy tábor kialakítása során megkerülhetetlen a természeti adottságok kiaknázása. Célszerű kihasználni a terep, a környezet adta lehetőségeket és előnyöket, ami a biztonság megteremtéséhez, és annak fenntartásához is hozzájárul. Nagyon fontos, hogy az alapvető ellátási források – élelmiszer, víz, energia – milyen nagyságrendben és közelségben érhetőek el a tábor közvetlen közelében. Amennyiben a mindennapi élethez elengedhetetlen feltételek, helyben nem adóttak, akkor azok beszerzéséig nagyon nagy utat kell megtenni, így megnő a kockázati tényezők száma, mely a tábor sérülékenységét növeli.

A táborhely kiválasztásában közreműködő szakembereknek azt kell leginkább megvizsgálnia, hogy normál körülmények között a tábor tervezett telepítésének helyén kialakulhatna-e önmagától település vagy sem. Amennyiben nem állnak rendelkezésre megfelelő műszaki eszközök a szükséges geológiai vizsgálatok elvégzéséhez, mint talajvizsgálat, réteg és artézi vízkészletek feltárása, akkor akár a helyiek tapasztalatára, akár a történelmi kutatásokra alapozva lehet információk birtokába jutni. A víz jelenléte nem csak a létfenntartást hivatott szolgálni, hanem a szállítást és a környék temperálását is biztosítja. A megfelelő közeg megválasztása a morális és pszichés állapotot is javítja.

2. Ideiglenes, átmeneti és állandó tábor kialakításának kérdései

A táborok létesítése során, az egyén szintjén olyan feladatokkal kell számolni, mint az élelem, a víz, a lakhatás, a személyes higiénia, továbbá az egészségügyi ellátás, az oktatás megoldása és nem utolsósorban a megélhetés biztosítása. Ezek mind olyan szegmensei az egyén életének, amelyre a tábor építőinek, a műszaki kivitelezőknek gondolnia kell. A polgári táborok esetében, annak függvényében, hogy az elhelyezésre és ellátásra időszakos vagy huzamos jelleggel van-e szükség, megkülönböztetünk ideiglenes, átmeneti és állandó táborokat, melyek mind nagyságukban, mind kivitelezésükben eltérnek [11].

Amikor tervezhetően maximum néhány órára veszik igénybe egy létesítmény szolgáltatásait (pihenés, étkezés, melegedés) akkor polgári esetekben is ideiglenes létesítményekről beszélünk, melyek között nagyon elenyésző a csak ideiglenes védelmi létesítmény céljára fenntartott elem. Ilyen például egy tűzszerész beavatkozás következtében kimenekített vagy kitelepített lakosság számára megnyitott – a műveleti területen kívüli, már biztonsági zónában lévő, legközelebbi – iskola, pályaudvar, bevásárló központ, vagy a menekültek esetében egy

ideiglenes, néhány órás pihenést, melegedést biztosító létesítmény. Az ideiglenes létesítmények igénybevételéhez minimális szervező és anyagi erő szükséges, azok nagyrészt a meglévő infrastruktúrára épülve kerülnek használatba.

Különleges jogrend, vagy katasztrófák idején, amennyiben kitelepítésre, vagy kimenekítésre kerül sor, a terület vagy település lakosságát sportlétesítményekben, közoktatási intézményekben szállásolják el. Az azonnali befogadásra alkalmas intézmények nem csupán menekültek esetében, hanem egyéb katasztrófa sújtotta helyzetben is betöltik befogadó szerepüket. Sok esetben a katasztrófa sújtotta területen nem áll rendelkezésre olyan nagyságú intézmény, amely a több száz főt érintő, vagy a több napot meghaladó elszállásolást biztosítani tudja, ezért a táborok létesítése megkerülhetetlen.

Amikor az elhelyezés néhány napra korlátozódik, akkor a katonai terminológia szerint fél állandó, a polgári terminológia szerint átmeneti, amikor az elhelyezés huzamosabb időre, hetekre, illetve hónapokra nyúlik, akkor mindkét terminológia szerint állandó létesítményi kialakítással tervezünk. Az átmeneti és állandó létesítmények mind felépítésükben, mind rendeltetésükben különböznek. Az átmeneti táborok feladata a befogadás és időszakos védelem nyújtása, nagy fluktuáció mellett. Az állandó táborok célja a menekültek tervezhető, valós és fenntartható védelmet nyújtani, amíg önerőből, vagy külső segítséggel sikerül önállóan mind lakhatásukról, mind megélhetésükről gondoskodni.

1. számú ábra Körletek a rőszkei táborban –
Csongrád megyei Rendőrkapitányság vázrajza
- a szerző felvétele

Az átmeneti tábor kapacitása és működési rendje meghaladja az ideiglenes elhelyezést nyújtó létesítményekét. A költséghatékony működésérdekében legalább 400, legfeljebb 1000 fő elszállásolásáról és ellátásáról kell gondoskodnia. Az ennél kisebb létszámú átmeneti táborok fenntartása nehezebb, továbbá nagyobb fajlagos anyagi ráfordítást jelent; az ezer főt meghaladó létesítmények működtetése nagyobb előkészületet és szervezői képességeket jelent. Ezen táborok felszereléseinek rendszeresítése a katasztrófavédelmi, azon belül is a polgári védelmi szerveknél indokolt, hiszen menekültek azonnali elhelyezésén túlmenően, az átmeneti táborok katasztrófa esetén megfelelő körülményeket tudnak biztosítani a katasztrófa sújtotta terület lakóinak. A táborok, a katasztrófa helyéhez legközelebbi, biztonságos helyen való alkalmazhatóságnak előnye, hogy nem szükséges külön logisztikát szervezni a lakók oda- és visszaszállításához, azokat ott lehet telepíteni, ahol az ellátása legideálisabb. További előny, hogy nincs egyéb infrastrukturális megkötöttség, például egy sportlétesítmény használatához

kötődő extra feltételek. Az amortizációs költségek egy átmeneti tábor esetében sokkal

kisebbségek, mint egy olyan állandó létesítmény esetében (iskola, tornacsarnok, művelődési ház), amelyet a rászorulóknak érdekében átmeneti jelleggel az eredetitől eltérő funkcióval használnak.

A folyamatos, több mint ezer főt meghaladó elhelyezési igények esetében, a fenntarthatóság és költséghatékonyság mérlegelése mellett állandó táborok létesítése indokolt. Az állandó táborok az időintervallum, az elrendezés, továbbá az egyes kiszolgáló egységek és a tábor méret tekintetében jelentősen különböznek az átmeneti táboroktól. Egy állandó tábor befogadóképessége optimális esetben sem haladja meg a tízezer főt, az ezt meghaladó elhelyezések a működtetést nehezítik.

Az állandó táborok esetében az övezetek kialakítása összetett feladat, hiszen nagyobb létszám elhelyezéséről van szó, továbbá számos lényeges különbséget találunk a katonai táborokhoz képest. A polgári alkalmazás során a vezetési pontot, az irányításnak helyet adó helyiségeket, irodákat lehet egy kevésbé védett részen is elhelyezni, hiszen a táborlakóknak elsődleges, hogy azt könnyen felkeressék. A polgári rendeltetés esetében az intenzív használat miatt középponti helyen kell elhelyezni a közösségi funkcióval rendelkező övezeteket, egységeket. További sajátossága a polgári – különösen a menekülteket befogadó – táboroknak a raktár övezet elhelyezése, hiszen az nem egy külső helyen kerül telepítésre, hanem lehetőség szerint a központi övezet közvetlen közelében.

A katonai táborok esetében is mindig fontos szerepet kap a dublázás kérdése, ami az esetleges leállásokat, kieséseket hivatott kezelni [12]. Az anomáliák elkerülése érdekében a raktár övezetben el lehet helyezni olyan készleteket, amelyek a vízhálózat meghibásodása, vagy az élelmiszer utánpótlás késése esetén tartalékként szolgálnak. Szintén meg kell fontolni olyan áramfejlesztők beszerzését, amelyek az elektromos hálózat meghibásodása esetén elektromos árammal tudják ellátni a szenzitív egységeket, mint az irányítás vagy az egészségügyi részleg. Az állandó táborok létesítésére inkább a válságövezetekben, a menekültek származási országának közvetlen szomszédságában kerül sor, ilyen állandó jellegű menekült tábor kialakításokkal lehet találkozni a Közel-keleten: Törökországban, Jordániában, vagy az afrikai országokban.

3. Minőségirányítás és felelősségi rendszer

A táborlétesítés, továbbá a fenntartás és működtetés időszakában jelentős mértékben kerülnek elő minőségirányítási szempontok. Katasztrófák esetén, amikor egy tábor megépítése sokszor helyben adódó improvizatív megoldásokban is bővelkedik, hatékonyan alkalmazható egy rugalmas minőségirányítási protokoll. A minőségirányítás elemei jól és megbízhatóan alkalmazhatóak olyan helyzetekben, amikor hangsúlyos szerepet kapnak a befolyásoló tényezők, mint a rendelkezésre álló anyagi és emberi erőforrások, vagy az idő, továbbá a gazdaságosság.

A minőségirányítás [13] előnye, hogy az egyszerűség és ésszerűség talaján állva tud racionális, az adott helyzethez igazodó, a költséghatékonyságot a belső erők felhasználásával növelő megoldásokat nyújtani. Az alapelvek mindenki számára könnyen érthetőek és alkalmazhatóak, továbbá az érintettek számára részvételi lehetőséget jelent az egyes folyamatokban. A minőség nagyságrendileg járul hozzá a fenntarthatósághoz, a minél

kevesebb forrásból, minél tovább történő működtetés mind a működtetők, mind a táborlakók érdeke. A minőségirányítás alkalmazása egy tábor létesítése és működtetése során, az eljárás költségcsökkentő volta miatt is, megkerülhetetlen. Amennyiben technikai szempontból vizsgáljuk, szintén fontos szempont a tábor kivitelezésének a minősége. A tábor struktúrájának, elrendezésének az átgondoltsága szintén minőségi szempont, akárcsak a felhasznált anyagok minősége, ami szintén hozzájárul a komfort-érzet növeléséhez.

Egy tábor akkor működik rendeltetésszerűen, ha a táborlakóknak jelentősen megnöveli a túlélési lehetőségeit az alábbiak szerint:

- védelmet nyújt, az életet veszélyeztető erőszakos cselekményektől;
- lakhatást nyújt;
- biztosítja a vízzel való ellátottság és az ételmezés alapvető lehetőségeit;
- egészségügyi szolgáltatásokat biztosít az egészség fenntartása érdekében;
- pszichikai és lelki támogatást nyújt;
- segít a szociális kapcsolatok fenntartásában, azok létesítésében;
- oktatási és kulturális lehetőségeket nyújt.

A tábor létesítését megelőzően, a működtetés minden mozzanatában, egészen a felszámolásig végig kell gondolni, hogy az egyes időszakokban: tervezés, építés, működtetés kik azok a személyek, akik ezt teszik, továbbá, hogy milyen szervezeti struktúrában (kooperáció vagy koordináció) fog a tábor épülni és működni; a beköltöző személyek bevonására milyen szinten és mélységben kerül sor.

A következő táblázat a különböző igényeket, folyamatokat és azok mérőszámait mutatja be.

Célcsoport	Igények	Folyamatok	Mutatók
Valamennyi menekült	Biztonság	A tábor körülhatárolhatósága, kerítés megléte, beléptető rendszerek	Erőszakos cselekmények száma
	Ételmezés, vízellátás	Állandó ételmezés útvonalak és utánpótlások, továbbá helyi vízkészlet biztosítása	Gyermek 500-1000 kcal/nap Felnőtt 1500-2000 kcal/nap Fejenként 2 liter ivóvíz
	Szállás	Családi egységek részére szállás egységek és ágyak biztosítása	1 család 1 sátor vagy konténer 1 fő 1 ágy elv
	Tisztálkodási lehetőségek	Nemek szerint elkülönített tisztálkodási egységek	10 fő/ 1 mosdó 20 fő/ 1 zuhany 10 fő/ 1 WC
	Szórakozás, kultúra, vallás	Központi helyen közösségi tér	100-300 m ²
	Kapcsolattartás, Tájékoztatás	Kommunikációs egység/konténer	Wi-Fi kapcsolat/ sávszélesség
Menekült nők és férfiak	Főzési lehetőségek	Központi konyhai, főzési lehetőségek biztosítása	10 sátor v. lakóegység/ 1 konyharész
	Mosási lehetőségek	Központi mosási lehetőségek biztosítása (gépesítéstől függően)	10 sátor vagy lakóegység/ 1 mosodarész
Menekült férfiak	Munkalehetőségek	Munkalehetőségek szervezése, keresése, ajánlása	Munkavállalók %-os aránya a táboron belül
Menekült gyermekek	Szülői felügyelet	Kulturált szabadidő eltöltésére lehetőség, tér	Játzóterek illetve, gyerekfoglalkoztatók száma

	Oktatás	Korosztálynak megfelelő oktatás megszervezése	Beiskolázott gyerekek száma
A tábor kivitelezői	Határidőben való elkészülés	A kivitelezés folyamatos monitorozása	Határidő betartása
	Megfelelő munkakörülmények	Táborkészítés protokolljának ismerete	Balesetek száma
	Biztonság	Belső-külső biztonsági rendszerek	Kivitelezők elleni erőszakos cselekmények száma
Hivatalos szervek	Jogszabályoknak való megfelelés	A kivitelezés, működtetés kísérése	Jogszerűtlen cselekmények
Tábor üzemeltetői	Biztonság	A tábor körülhatárolhatósága, kerítés, belső biztonsági rendszerek	A személyzet elleni erőszakos cselekmények száma
	Határidőben való elkészülés	A kivitelezés folyamatos monitorozása, az anomáliák kiküszöbölése	Határidő betartása
	Az érintettek megelégedettsége	Folyamatos monitorozás, hogy a megállapított mutatók teljesülnek	Valamennyi mutató

1. számú táblázat: Igények és folyamatok a tábor létesítése során, Készítette: a szerző

Költséges, nagy beruházást igénylő infrastruktúra kialakításának csak hosszú időtávban működtetett tábor esetén van létjogosultsága. Ezen esetekben el kell kerülni a túlzottan olcsó megoldások alkalmazását, hiszen sok esetben a csere, vagy karbantartás plusz költségeket generál. Megkerülhetetlen szempont a telepítés során a rendelkezésre álló szak- és kiegészítő személyzet kiválasztása, a technikai eszközpark kialakítása.

A minőségirányítás alapelvei és annak elemei megbízhatóan alkalmazhatóak olyan helyzetekben, amikor a minőségbiztosítási szempontokon túlmenően hangsúlyos szerepet kapnak a befolyásoló helyzetek, mint a rendelkezésre álló anyagi és emberi erőforrások, vagy az idő. A TQM (Total Quality Management, Teljes körű minőségirányítás) rendszer⁷ elemeit tekintve egy tábor létesítése során egy nagyon jól használható minőségirányítási forgatókönyv a tervezők, az építők, a működtetők és a táborban elhelyezést nyerők részére.

A működtetés során indokolt, hogy ne csupán korábbi tapasztalatok kerüljenek feldolgozásra, hanem a tábor vezetésének legyen igénye a saját monitoring rendszerének a felállítására is. Egy vezető számára a táboron belüli működési, fenntartási folyamatok figyelemmel kísérése vezet el a rosszul alkalmazott folyamatok változtatásának igényéhez. A tábor használat során felmerülő újabb és újabb kihívásokra indokolt átgondolt válaszokat adni, aminek egyik legjobban alkalmazható módszere a PDCA (Plan-Do-Check-Act; tervezés-cselekvés-ellenőrzés-beavatkozás) ciklus.⁸ A módszer alkalmazása külső támogatás nélkül, önerőből, csekély energia és anyagi ráfordítással is megoldható. Egy tábor életciklusa a szintén négyes tagolást mutat: Tervezés – Létesítés-építés – Működtetés-fenntartás – Felszámolás. Ezek közül leginkább a létesítési-építési, továbbá a működtetés-fenntartási szakaszokban van segítségünkre a PDCA módszer. Egy tábor létesítése során olyan vezetői szttenderdek, protokollok is alkalmazásra kerülnek, amelyek biztosítják a tábor megfelelő működését [14].

⁷ Turcsányi Károly: Minőségelmélet és –módszertan, Nemzeti Közzolgálati Egyetem, Budapest-2014, p.98.

⁸ uo. p.234.

A kutatás során szempont volt a veszélyhelyzeti tervezés áttekintése, oly módon, hogy a jelenleg hatályos magyarországi lakosságvédelmi intézkedések miképpen alkalmazhatóak egy tábor létesítése során. A tervezésben, a létesítésben és a fenntartásban résztvevők számára mindig világos felelősségi rendszernek kell lennie. Egy szervezet működtetése vagy egy infrastruktúra üzemeltetése során nagyon fontos tényező a vezetési hozzáállás, mely egy tábor létesítése és működése első szakaszában egyszemélyű. A tábor létesítésének idejében a tábor működtetéséért felelős szervezet által delegált vezető viseli a teljes felelősséget a tábor működéséért, annak biztonságáért, természetesen támaszkodva egy szakmai team-re. A gyors reagálású táborok esetében tapasztaljuk ezt a vezetési struktúrát.

A tábor működésében, amikor már rutinszerűvé válnak a folyamatok, kellő fel- és előkészítést követően a táborlakók bevonása által kettős irányítást kaphat: helyi és szakmai vezetés. Hosszabb működési idő elteltét követően a tábor vezetése így válhat vegyessé, formálódva a táborlakókból és telepítőkből, akár a tábor önkormányzatiságának a megszervezésével. Ebben az időszakban megmarad a tábor szakmai vezetése is, de a mindennapok feladatainak a szervezésébe folyamatosan bekapcsolódik a táborlakókból választott vezetés is. A tábor vezetésének e struktúráját nevezzük kettős felépítésűnek.

Amennyiben egy tábor fenntartására a tervezettnél hosszabbidőre van szükség, akkor a szakmai vezetésnek indokolt az irányítást átengednie a táborlakók által választott képviselőknek. Ebben az időszakban a tábornak rendelkezni kell már azon öfenntartó rendszerekkel, melyek a mindennapi élet megkerülhetetlen tényezői, ilyen a folyamatos víz- és élelmiszer ellátás, egészségügyi jelenlét, az oktatás, a közigazgatás alapvető szolgáltatásai. Ezen helyzetekben a tábor vezetése teljes mértékben átadásra kerülhet a helyieknek, vagy egy a helyiekből és a létesítésben résztvevő szervezet delegáltjaiból álló vezetésnek. A szakmai irányítók nagy felelősséggel rendelkeznek, hogy a vezetési kultúrát is át tudják-e adni a táborlakókból kikerülő képviselők részére.

A tábor vezetésének alapvető célja, hogy a táborlakók fizikai, emocionális, pszichológiai életük terheltségének ellenére egy minél teljesebb, korábbi életükhöz közelítő, egyes szegmenseiben azt meghaladó színvonalú életet élhessenek a tábor adta lehetőségekhez mérten.

4. A táborok biztonsága

A kutatás egyik erőteljes területe a táborok biztonságának a megszervezése és fenntartása. Az egyre inkább elterjedő aszimmetrikus hadviselésnek köszönhetően [15], a közel-keleti helyszíneken jelen lévő irreguláris alakulatok részéről egyre nagyobb számban kell nagy tömegek befogadására alkalmas létesítmények elleni támadásokra készülni. A tábor működtetői, annak következtében, hogy nincsenek egyenruhák, zászlók, felségjelzések és nincsenek megszokott, előre tervezhető helyzetek,⁹ [16] fel kell készülnenek, hogy bárki és bármi célponttá válhat a táborban.

⁹ Bill Roggio, The seven Phases of the Base, The Long War Journal, August 15th, 2005.

http://www.longwarjournal.org/archives/2005/08/the_seven_phase.php Letöltés ideje: 2016. szeptember 5.

A tömegek befogadására alkalmas polgári táborok esetében célszerű olyan szempontokat is figyelembe venni, melyek egy katonai tábor esetében nem relevánsak. A bűnözésveszély vagy a munkanélküliség okozta pénztelenség, mind olyan a táboron belüli veszély, amitől szintén meg kell óvni a lakókat. A táborok lakói sokszor alakítanak ki sajátos belső normákat, amelyeket akár hallgatólagosan, akár kinyilvánított módon elfogadnak. Annak érdekében, hogy az amúgy is kiszolgáltatott helyzetben lévő emberek minél kevésbé legyenek kitéve külső-belső erőknél, indokolt, hogy a tábor működtetői már eleve gondoskodjanak a tábor külső és belső védelmének a megszervezéséről.

Szintén indokolt kiemelt figyelmet fordítani a felekezeti-, vagy valláskülönbségek okozta konfliktusokra. A szunnita és síita menekülteket nem lehet egy táborban elhelyezni, de ugyanígy meg kell oldani a szunniták által üldözött és a síiták által is lenézett keresztények, vagy jazidik elszállásolását is. A kurdok által felügyelt iraki Kurdisztán, Erbil Kormányzóság területén található Khawergosk menekülttábor [17] sikerült úgy kialakítani, hogy abban szinte csak szíriai kurdok leltek menedékre.¹⁰ A tábor homogén volta miatt a közbiztonság, az

2. számú ábra: Röszei befogadó tábor kerítése –a szerző felvétele

oktatás, az egészségügyi ellátás, a különböző vallási, kulturális események megszervezése sokkal egyszerűbb és költséghatékonyabb, mivel nem kell megosztott figyelmet fordítani a különbözőségek áthidalására és azok kezelésére. A biztonság szempontjából e logikát figyelembe véve (a betegellátás mintájára) vallási és etnikailag homogén célcsoportoknak felállított befogadó helyeket és táborokat célszerű kialakítani.

Az aktuális európai politikai helyzetet nem elemelve, csak a híradásokat és statisztikai adatokat számba véve tapasztalható, hogy Európa nyugati felén a radikális szervezetek és követőinek a száma jelentősen megnőtt. A szélsőséges szervezetek az állami óvintézkedéseinek hiányát maguk szeretnék rendezni, ezért több befogadó hely ellen intéztek támadásokat.¹¹ Mindezen okoknál fogva a táborok fenntartóinak és üzemeltetőinek feladata a táborok külső védelmének a megszervezése és fenntartása.

A közel-keleti helyszínek esetében is fontos a külső védelem megszervezése, mert a terrortámadások elkövetői megtalálták azokat a könnyű

¹⁰ Cseh Zsombor: Szíriai kurdok száműzöttek Irakban – A Khawergosk menekülttábor, A Földgömb, 2014. szeptember, pp. 62-67.

¹¹ Baltával és vascsővel akarták megtámadni a migránsok szállását, FAKTOR, 2016. február 3. <http://faktor.hu/faktor-baltaval-es-vascsovel-akartak-megtamadni-a-migransok-szallasat> Letöltés ideje: 2016. szeptember 16.

polgári célpontokat, ahol tömegesen szedhetnek áldozatokat. Az ártatlan emberi tömeg, mint célpont megjelent a szándékos cselekmények elkövetőinek a repertoárjában. Ilyen könnyű célpontok lehetnek a menekült táborok, mely helyszínek sérülése vagy megsemmisülése a fokozott közfelháborodáson túl, azt a benyomást keltik a tábor lakóiban, hogy ott sincsenek biztonságban.¹²

A külső védelem elsődleges biztosítója a tábor megfelelő lekerítettsége, mely a kívülállók számára nem pusztán fizikai, hanem pszichikai akadályt is jelent. A polgári objektumvédelem során alkalmazott lőfegyveres, élőerős védelem csak kivételes esetben, leginkább háború sújtotta területeken elképzelhető. Ebben az esetben mindig gondoskodni kell, hogy az élőerős őrzésben résztvevők független státuszú személyek legyenek, ideális, ha az ENSZ mandátumával rendelkező rendfenntartók biztosítják ezeket a táborokat [18]. A biztonságot szavatoló személyzet ezen esetekben leginkább a kívülről érkező veszélyek elhárításában kapnak szerepet, ugyanakkor már a jelenlétük is garancia a belső biztonság megtartásában.

A leginkább bevált védelmi és ellenőrző rendszer az optikai vagy infrakamerák rendszeresítése a kerítéseken, magaslati pontokon. A kamerák alkalmazása mind a tábor lakói, mind a tábor biztonságáért felelős személyzet számára megbízható, hatékony, gazdaságos és ugyanakkor diszkrét megoldást nyújt [19]. A kamerák felvételei a későbbiekben visszaellenőrizhetőek, egy esetleges támadást, vagy különleges eseményt tényszerűen tudnak dokumentálni.¹³ A kamerák további előnye, hogy kezelésük nem igényel különösebb szakmai tudást és betanítást, könnyen kezelhetőek és fenntartási költségük is minimális az élőerős védelemhez viszonyítva. A kamerák felvételeit huzamosabb ideig meg lehet őrizni, azokat egyéb hatósági, azonosítási, keresési, rokonegyesítési eljárásokban fel lehet használni.

A táborok esetében a területőrzés a meghatározó, vagyis mindazon személyek, akik részt vesznek a tábor biztonságának a fenntartásában, az egész tábor területére vonatkozó biztonságot kell garantálniuk. Mivel a tábor otthonként, rekreációs övezetként, iskola és egészségügyi ellátó helyként is működik, a nap 24 órájában a tábor belső védelmét úgy kell megoldani, hogy a lehető legkisebb mértékben zavarja a tábori életet. A tábor külső védelménél alkalmazott fizikai, élőerős vagy elektronikai rendszerek közül, a leginkább az optikai megfigyelésen alapuló rendszereket indokolt előnyben részesíteni. A kamerarendszert úgy kell kiépíteni, hogy a táborlakók privát szféráját ne zavarja, kellő mértékben tartsa tiszteletben a lakók intimitás igényét, ugyanakkor mindazon közösségi helyeken, ahol könnyebben előfordulhatnak a védelem szempontjából kezelendő helyzetek, kellő rálátást nyújtsanak a kezelő személyzet részére.

A tábor fenntartóinak ki kell dolgozniuk az őrzés és a védelem rendszabályait. A biztonság elérése és fenntartása érdekében szükséges olyan protokollokat megteremteni, amelyek csökkentik a konfliktus helyzeteket. A belső védelmet szolgálja, ha a tábornak van egy jól követhető házirendje, amit a lakók nyelvén kell elérhetővé tenni, és arról is kell gondoskodni, hogy a táborba érkezők beköltözésüket követően minél gyorsabban megismerhessék azt.

¹² Thüringer Barbara: Hírszerzőket gyilkoltak meg egy menekülttáborban, Jordániában, Index, 2016. június 6. http://index.hu/kulfold/2016/06/06/jordania_palesztin_menekulttabor_tamadas/ Letöltés ideje: 2016.09.16.

¹³ Dr. Nánási László főügyész: Kódobálás a kiskunhalasi őrzött szálláson 2016. február 8. <http://halasinfo.hu/kodobalas-a-kiskunhalasi-orzott-szallason> Letöltés ideje: 2016. szeptember 19.

Ideális esetben a házirend megismeréséről és elfogadásáról írásos dokumentum is készül. Számos esetben az érintettek csak nagyon nehezen, vagy egyáltalán nem írnak vagy olvasnak még a saját anyanyelvükön sem, ezért a tábor üzemeltetőinek gondoskodnia kell arról, hogy a különböző funkciók, protokollok, ellátási lehetőségek olyan piktogramokkal is ábrázolásra kerüljenek, amelyeket a táborlakók megértenek és követni is tudnak. Főleges leterheltségeknek lehet elejét venni egy kidolgozott házirend összeállításával, ami azon túl, hogy tartalmazza a tábor területén követendő viselkedési és magatartási szabályokat, a tábor időbeosztását, a különböző előírásokat, arról is tájékoztatást ad, hogy a lakók részére milyen infrastruktúrák, szolgáltatások állnak rendelkezésre és azokat hol és milyen feltételekkel lehet használni.

A tábor őrzését már a létesítés során elő kell készíteni, hiszen a tábor beköltözését követően már nagyon nehéz a védelmet, az egyes rendszabályokat kialakítani. Törvényszerűség, hogy ahol nincsenek előre lefektetett szabályok, protokollok ott a helyzetek fogják kialakítani azokat. A spontán, illetve egyes táborlakók által kialakított szabályok nem minden lakó igényét és szükségletét elégíti ki, továbbá nagy teret enged a visszaéléseknek. A védelemnek minden esetben ki kell terjednie a személyek biztonságára és a tábor területén fellelhető anyagi javak, készletek védelmére, a tábor, mint infrastruktúra biztonságára is, vagyis nem csak személy-, hanem vagyonvédelmet is kell biztosítani.

5. További kutatási részterületek

Az előzőekben bemutatásra kerültek kutatói munkám elmúlt időszakának területei, jelen alfejezetben további elvi elemek: a jogszabályi környezet, a kommunikáció a táboron belül és kívül, vagy a környezetvédelmi szempontok, egy-egy bekezdés erejéig kerülnek felvillantásra. Ezen részeket is célszerű számba venni, mert a kutatás határait és terjedelmét körvonalazzák.

Kiemelt hangsúlyt kell fordítani a hazai jogszabályok, a nemzetközi sztenderdek, a NATO békeműveleti feladatai során alkalmazott eljárások feldolgozására [8]. A táborok létesítését megelőzően indokolt a létesítésben érintett ország vonatkozó jogszabályainak, továbbá a létesítésben részt vevő nemzetek jogszabályainak az ismerete és alkalmazása. Ugyancsak indokolt a NATO katasztrófavédelmi helyzetekre kidolgozott iránymutatásait is számba venni, mint a katonai sztenderd és szakutasítás szabályozó forrásműveket. A vonatkozó hazai és nemzetközi jogszabályok, NATO és humanitárius szervezetek által kidolgozott sztenderdek és protokollok ismerete megkerülhetetlen. A menedékkérők mindenkori ellátása során figyelembe kell venni az 1948-ban kiadott Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatát, az 1951-ben kiadott, majd 1967-ben jegyzőkönyvvel kibővített a Menekültek Jogállásáról szóló (Genfi) Egyezményt [20]. A dokumentum az elhelyezés kérdését nem szabályozza, de a 21. cikkely a lakhatás tekintetében kimondja, hogy a menedéket nyújtó államok a területükön jogszerűen tartózkodó menekülteknek a lehető legkedvezőbb elbánást kell biztosítsák. A jogszabályok ismerete nem pusztán a táborok létesítése és működtetése során releváns, hanem a használók oldaláról is, gondoljunk csak a beazonosíthatóság kérdésére, az azonosító okmányokkal való ellátásra, de akár a rendvédelmi szervek jelenlétére is.

Az ember legyen bármely pontján is a Földnek, kommunikál. Még a legszegényebb kontinens legeldugottabb szegletében is a mobil, az internet, a televízió, a rádió megszokott, ezek

használata mindennapos, így figyelmet kell fordítani, hogy a nagy befogadóképességű tábor belső és külső kommunikációja milyen módon és eszközökkel oldható meg. A jelenlegi technikai fejlettség mellett lehet, hogy csak egy vezeték nélküli széles sávú internet-elérhetőség is elegendő a külső információ és kommunikáció biztosításához, de ezen felvetés, annak előnyeivel és esetleges veszélyeivel, a kutatás további szakaszában nyer nagyobb figyelmet. Az állandó táborok létesítését megelőzően, tekintettel az elszállásoltak nagy számára, szükséges kapcsolatot építeni mind a helyi hatóságokkal, mind a helyi lakosokkal. A kapcsolatfelvétel célja a kommunikáción túlmenően, a közös megoldások, a helyi tapasztalatok megosztása. A katonai tiszti képzés és továbbképzés során alkalmazott CIMIC protokollok segítséget nyújtanak a tábor közvetlen közelében lakókkal történő kapcsolatfelvételben és a kommunikáció biztosításában.

A környezetvédelem éppen az éghajlati változások okán már megkerülhetetlen szempont egy tábor működése kapcsán. Az újrahasznosítható, vagy a könnyen lebomló anyagok már a mindennapok részei. Annak érdekében, hogy a környezetvédelmi szempontok is érvényesüljenek a táborok üzemeltetése és gazdaságos fenntartása során, szükséges a rendszerszintű megközelítés. Az alternatív energetikai megoldások, a mindennapi áram, a használati meleg víz, vagy éghajlattól függően a fűtés már a tábor kialakítása során számításba kell, hogy jöjjenek. A helyben megtalálható erőforrások felhasználása, nem pusztán a környezetért érzett felelősség, hanem a kiadáscsökkentés tekintetében is megkerülhetetlen tényező. A környezetkímélő megoldások alkalmazása nagymértékben járul hozzá a tábor fenntarthatóságának biztosításához, továbbá hosszútávon jelentősen csökkenti a költségeket is.

Összegzés

A kutatás jelen cikkben bemutatott egységekre tagozódik, amelyek ugyan különálló, de egymásra kiható részeket fognak képezni az értekezésben. A kutatáson és azt követően olyan ajánlások, eljárások és megoldások kerülnek kidolgozásra, melyek a civilizációs vagy természeti katasztrófa okán lakhatásukat elvesztett embereknek nyújt védelmet, szállást és ellátást oly módon, hogy ezen tevékenységek felelősségi rendszerbe is illeszkednek.

Az átmeneti és állandó létesítmények mind felépítésükben, mind rendeltetésükben különböznek: az átmeneti táborok feladata a befogadás és időszakos védelem nyújtása, nagy fluktuáció mellett, míg az állandó táborok feladata a menekülteknek fenntartható védelmet nyújtani, amíg önerőből, vagy külső segítséggel sikerül önállóan mind lakhatásukról, mind megélhetésükről gondoskodni.

Használva a hadtudományban felhalmozott tudást, alkalmazkodva a környezet nyújtotta keretekhez, felhasználva a modern kor nyújtotta lehetőségeket, keresve a katonai és a polgári feladatok kapcsolódási pontjait az értekezésben katonai tapasztalaton alapuló alkalmazások kerülnek majd bemutatásra. A táborok kialakításának folyamatát vizsgálva körvonalazódik, hogy célszerű létrehozni olyan kettős rendeltetésű készleteket, melyeket mind katonai, mind polgári célú műveletek során fel lehet használni; e közös megoldás melletti érv, hogy a készletek ritkán szükségesek, de akkor nagy mennyiségben.

A kutatás során sikerült olyan hazai katonai támpontokat találni a Honvédelmi Katasztrófavédelmi Rendszer Katasztrófavédelmi Operatív Csoportja által, amelyek közelebb vihetnek a katonai tapasztalatok polgári alkalmazásokba történő áttemeléséhez. A Tábori Ellátó Csoportok működésének és sztenderdjeinek áttekintése, azok polgári megfeleltetésének vizsgálata szintén a kutatás részét képezi az elkövetkezendőkben [21]. A polgári védelmi szervezetek feladatainak az áttekintését követően a szakfeladatokra létrehozott szolgálatok közül a Kitelepítési és elhelyezési szolgálat [22] működésének a vizsgálata, az ott alkalmazott protokollok megismerése és feldolgozása szintén hozzájárul a nagy befogadóképességű táborok létesítésének tudományos megközelítéséhez.

Ugyancsak hasznos a hazai és nemzetközi nagy tömegek befogadására alkalmas táborok felkeresése, az ott szerzett tapasztalatok feldolgozása és közreadása. A Magyarországon működő (Fót, Rösztke, Letenye) és működött (Bicske, Nagykanizsa), továbbá a korábbiakban tervezett (Sormás,) helyszíneket sikerült személyesen felkeresnem, akárcsak nagyobb katasztrófavédelmi gyakorlatokat, ahol lakosságvédelmi intézkedések bemutatására is sor került. A kutatás kapcsán a római Triburtina menekültszállást tudtam felkeresni, több fontos menekültszálláson (Leszbosz, Calais) személyes tapasztalatszerzésre a cikk megírásáig nem volt lehetőségem. A táborok felkeresése, továbbá a menekült útvonalak vizsgálata során volt lehetőség a táborokban élőkkel, vagy a szakemberekkel beszélgetéseket folytatni.

A kutatási téma hatványozottan felhívja a figyelmet a mindenkori természeti és civilizációs katasztrófák okozta elhelyezési és ellátási feladatok kezelésének módozataira és a mindenkori eljárásrendek naprakészen tartásának a fontosságára. További cél, hogy a megfogalmazott megállapítások kellőképpen alkalmazhatóak legyenek polgári területen természeti illetve civilizációs katasztrófák, vagy tömegrendezvények esetén.

Felhasznált irodalom

- [1] Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Intézményfejlesztési Terv 2015-2020
http://uni-nke.hu/uploads/media_items/intezmenyfejlesztési-terv-2015-2020.original.pdf
(2016. október 1.)
- [2] UNHCR Global Trends – Forced displacement
<http://www.unhcr.org/statistics/country/556725e69/unhcr-global-trends-2014.html><http://www.unhcr.org/figures-at-a-glance.html> (2016. szeptember 18.)
- [3] Samuel P. Huntington: A civilizációk összecsapása és a világrend átalakulása, Európa Könyvkiadó, Budapest 2008.
- [4] Maróth Miklós, MTA elnöke <https://www.youtube.com/watch?v=N05zdOVJD2w> (2016. szeptember 18.)
- [5] FRONTEX, Main migratory routes into the EU / land & sea
<http://frontex.europa.eu/trends-and-routes/migratory-routes-map/>(2016. szeptember 15.)
- [6] Rainer Hermann: Az Iszlám Állam – A világi állam kudarca az arab világban, Akadémiai Kiadó, 2015.

- [7] Jacobi Ágost: Magyar műszaki parancsnokságok, csapatok és alakulatok a világháborúban, Közlekedési Nyomda, Budapest, 1938
- [8] Allied Joint Doctrine for non-article 5 Crisis Response Operations AJP-3.4 (A) 28.p. [www.kam.lt/download/14142/ajp-3.4\(a\)%20rd1.pdf](http://www.kam.lt/download/14142/ajp-3.4(a)%20rd1.pdf) (2016. szeptember 5.)
- [9] Kovács Ferenc, Németh Béla: A Laktanya Infrastrukturális Fejlesztési Terv (LIFT) szükségessége, Katonai logisztika, 2011. 1. szám p.134.
- [10] Charles Whyne-Hammond: Elements of human geography, Unwim Hyman Limited, London, 1990
- [11] Kovács Tibor: Állandó és fél állandó védelmi létesítmények, NKE-KMDI jegyzet, 2015
- [12] Kovács Tibor: A Magyar Műszaki Kontingens – Ahogy én látom (tények, adatok, események a MMK életéből) II. kötet, Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, 2000
- [13] Turcsányi Károly: Minőségelmélet és –módszertan, Nemzeti Közsolgálati Egyetem, Budapest 2014
- [14] Norwegian Refugee Council: The Camp Management Toolkit <https://www.humanitarianresponse.info/system/files/documents/files/Camp%20Management%20Toolkit.pdf> (2016. szeptember 15.)
- [15] Shmuel Bar, Yair Minzili: The Zawahiri Letter and the Strategy of Al-Qaeda, Hudson Institute, February 16th, 2006. <http://www.hudson.org/research/9901-the-zawahiri-letter-and-the-strategy-of-al-qaeda> (2016. szeptember 29.)
- [16] Bill Roggio, The seven Phases of the Base, The Long War Journal, August 15th, 2005. http://www.longwarjournal.org/archives/2005/08/the_seven_phase.php (2016. szeptember 5.)
- [17] Cseh Zsombor: Szíriai kurdok száműzötten Irakban – A Khawergosk menekülttábor, A Földgömb, 2014. szeptember, pp. 62-67.
- [18] Civil emergency planning - A key security task of the Alliance http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_49158.htm?selectedLocale=en (2016.09.15.)
- [19] Kovács Zoltán: Az improvizált robbanóeszközök elleni védelem elvei, módszerei és eljárásai, Tanulmány, Budapest-2014.
- [20] UNHCR, Convention and protocol to relating to the status of refugees <http://www.unhcr.org/3b66c2aa10.html> (2016. szeptember 15.)
- [21] Tokovicz-Kádár-Süle-Borsos-Juhász-Petneházi-Molnár: A magyar honvédség képességei és a katasztrófa elhárítás kihívásai 2000-2011, Zrínyi Média, 2012
- [22] Herendi-Korondi-Palócz-Seemann: Katasztrófák és a polgári védelem, Novorg, Budapest-1994